

SLÄKTDATA

Medlemstidning för föreningen Släktdata

Nr 1 - 2010

Ordföranden har ordet!

När snön dansade ner i juletid
kändes det skönt, men när
snöandet fortsätter två månader senare
har den känslan försvunnit med råge.
Tur att ljuset har återvänt!
Efter helgfirandet besökte jag min
faster i Malmö, som fyllde 90 år. När
jag var liten hörde jag talas om min
fasters man som dog ung. Det enda
jag vet om honom är att han målade
tavlor och ligger begravd i Skanör. Nu
på detta 90 årskalas hade hans dotter
min kusin glädjen att meddela att hon
börjat släktforska om sin pappa.
Plötsligt fick släktskapet en nytänd-
ning, jag berättade att jag också har
ett intresse för släktorskning och vi

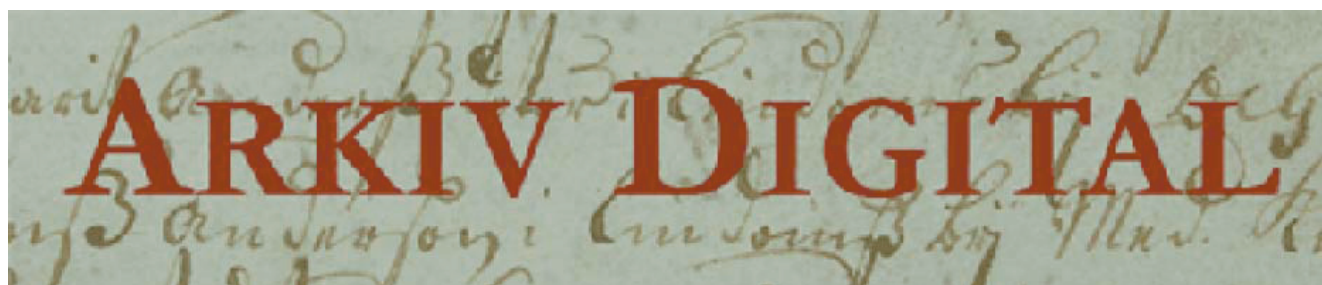
beslöt att utbyta erfarenheter av vår
forskning.

Nu står årsmötet för dörren. Det kom-
mer att hållas på Världskulturmuseet
lördagen den 10 april mellan 12- 14.
Efter årsmötet kommer Margaretha
Sahlin presentera boken Hundra år i
skolans tjänst, vilken Sällskapet för
folkundervisningens befrämjande inom
Göteborgs stift har gett ut.

När vi träffas hoppas jag att våren fått
fäste och att ljuset lyser starkare över
oss alla.

Ordförande hälsningar

Ingrid Olsson

För dig som ställer krav på läsbarhet och användarvänlighet!

www.arkivdigital.se

SLÄKTDATA

är en ideell förening för släkt- och datorintresserade.

Föreningen bildades 1989.

Föreningen verkar för att sprida information om såväl släktforskning som datorteknik för densamma.

Föreningen verkar också för att framställa dataregister till låg kostnad över födda, vigda och döda men också husförhör och domböcker.

Föreningen har medlemmar såväl i Sverige som övriga länder.

Medlemsavgiften är 125 kr per år och inkluderar TIDNINGEN SLÄKTDATA.

Prenumerationsavgiften för TIDNINGEN SLÄKTDATA är 125 kr per år. Medlemsavgiften/prenumerationsavgiften betalas till föreningens plusgiro 410 40 40 – 3

Föreningens adress är:
Föreningen SLÄKTDATA
c/o Lennart Larsson
Mossaledsvägen 61
429 34 Kullavik
kassor@slaktdata.org

Föreningens webbplats:
<http://www.slaktdata.org>

TIDNINGEN SLÄKTDATA utkommer med fyra nummer per år. Bidrag i form av artiklar, notiser och tips är välkomna. Redaktionen förbehåller sig rätten att ändra i insänt material. Privata annonser och upplysningar tas in i mån av plats.

För innehållet i artiklarna står varje enskild författare och är inte alltid föreningens Släktdatas åsikter.

Tidningens adress:
tidningen@slaktdata.org

Tidningens webbplats:
<http://www.slaktdata.org/index.php/tidningen/>

Nästa manusstopp: 15 maj 2010

ISSN 1102-7894

Ansvarig utgivare:
Karl-Gustav Rosborg

Tryckeri: Proline Offset Tryckeri AB
Göteborg

Styrelse för SLÄKTDATA

Ordförande Ingrid Olsson
ordf@slaktdata.org
Bofinksgatan 1
412 70 Göteborg
031-40 64 75

Ledamot Kenneth Svensson

Bofinksgatan 1
412 70 Göteborg
031-40 64 75

Kassör Lennart Larsson
ansvarig för medlemsregistret
kassor@slaktdata.org
Mossaledsvägen 61
429 34 Kullavik
031-93 33 70

Ledamot Karl-Gustav Rosborg
webredaktor@slaktdata.org
Källarvinkeln 8
425 30 Hisings Kärra
031-57 31 76

Ledamot Håkan Andersson
hakan@slaktdata.org
Kvintettvägen 1
451 70 Uddevalla
0522-704 21

Suppleant Britt-Marie Jakobsson
britt-marie.jakobsson@comhem.se
Persgatan 11 C
416 58 Göteborg
031-19 38 15

Suppleant Anki Lönnedahl Kästel
Prästängsvägen 17
663 64 Skoghall
070-202 75 15

Redaktion för TIDNINGEN SLÄKTDATA

Karl-Gustav Rosborg
webredaktor@slaktdata.org
Källarvinkeln 8
425 30 Hisings Kärra
031-57 31 76
031-367 98 36 (arbete)

**Artiklar för publicering skall
skickas till K-G Rosborg**

Webbmaster

Mats-Olof Sander
webmaster@slaktdata.org
Rörviksgatan 17
421 65 V Frölunda

Ansvarig Släktdatas register

Mårten Sjöbris
register@slaktdata.org
Guldringen 42
426 52 Västra Frölunda
031-29 06 40

INNEHÅLL:

Omslagsbilden i Släktdata nr 4 - 2009	4
Nya medlemmar	4
Släktforskningens dagar	5
Ur en dombok om äktenskapsskillnad.....	6
Föreningen Släktdata har årsmöte	7
Örebro i centrum - redan 1810!	7
Anklagelser i den svenska församlingen i Chicago	8
Namn och yrken	9
Berättelse om Ellen Lovisa Holm-Prien	10
Johanna Marcus - en snäll och rar gumma	12
Kvinnlig gymnastik.....	14
Från Håkan Andersson s utsiktspunkt.....	15
DIS-Väst och Göteborgsregionens släktforskare	16

Omslagsbilden i Släktdata nr 4 - 2009

Titelsidan visar en bild av Stora Hamnkanalen, som säges vara från andra halvan av 1800-talet. För en närmare tidsbestämning måste vi studera bilden lite mera ingående.

I fonden ser vi att det pågår ett brobygge av något slag, och det är Käpebron, som kommer att förnyas. Den ursprungliga bron färdigställdes 1628.

Vi vet, att samtliga broar över den inre delen av kanalen byggdes om 1862 – 1864.. därmed har vi tidpunkten för bilden, troligtvis 1862, då det ser ut som om det är den första, av de tre broarna, som byggs. Hamnkanalen i sig självt, färdigställdes 1622, alltså började den byggas omedelbart efter det, att staden hade grundats eller tom tidigare

Längre bort i bilden, strax till vänster om de träd, som nu är Brunnsparken, skymtar ett hus, som står tvärs över kanalen och blockerar vägen för vattnet. Det är Slusskvarnen, som byggdes 1648 och fungerade fram till 1873, då den revs. Där har vi i dag Kvarnbron.

Kanalerna i Göteborg var flera, då även Östra- och Västra hamnkanalerna funnes i respektive nuvarande Hamngator. Östra Hamngatans kanal, södra delen från Brunnsparken till Kungssportsplatsen lades igen år 1900 och Västra Hamnkanalen lades igen 1907 – 1908 i sin helhet. Östra hamnkanalens norra del, mellan Brunnsparken och Lilla Bommen slutligen fylldes ut i slutet av 1930-talet, vilket jag själv har minne av.

Samtliga uppgifter har hämtats ur bokverket "Det Gamla Göteborg" i 3 band, utgivet under åren 1919 till 1922.

Sven Lange

Nya medlemmar

Vi hälsar välkomna följande personer som nya medlemmar i Föreningen Släktdata:

AHLQVIST	EWA	SALTSJÖ-BOO
ALGEMO	ALF	SKÄRHOLMEN
ANDERSSON	ANNA LENA	STOCKHOLM
ANDERSSON	PIERRE	GÖTEBORG
ANDREASSON	SUSANNE	HERRLJUNGA
BERNHARDSSON	BENGT	V. FRÖLUNDA
BLOMGREN	STURE	UPPSALA
BLOMSTRAND	SOLVEIG	BRASTAD
BRANTÄNG	GUN	GÖTEBORG
DOVRÉN RÅSBRANT	IRIS	JÖNKÖPING
ERIXSON	ROLF	ALVHEM
ESTBERG	CHRISTER	HOVMANTORP
FUNKQVIST	BO	SKÄRHAMN
GARD GÜNSTER	MARIA	ÖSMO
GULLSTRAND	GEORG	VITTSJÖ
HURTIG	ROLF	GRÄSTORP
HÄGG	ANDERS	KUNGSÅNGEN
JOHANSSON	BERNT	LULEÅ
JOHANSSON	LEIF	KODE
JONSSON	BENGT	LILLA EDET
LINDGREN	JAN	MARSTRAND
MAGNUSSON	THOMAS	SÄVEDALEN
MILDING	THOMMY	LYSEKIL
NILSSON	GUDRUN	STOCKHOLM
NYVELIUS	JAN	STOCKHOLM
SVENSSON	MARTIN	SOLLENTUNA
SVÄRD OLOFSSON	ANNIKA	MÖLNDAL
SÖRENSON	ANITA	BOVALLSTRAND
WALLIN	STURE	DANDERYD
WESTERMAN	ASTRID	BORGHOLM
WÅGEGÅRD	JOHN	ÖSTERSUND

Släktforskningens dagar 20 –21 mars 2010

Vet du vem du är?

Adel, präster, borgare och bönder?

Alla är lika spännande att forska på!

Vill du veta mer om dina anor syns vi på

Stadsbiblioteket Göteborg, Götaplatsen 3
Lördag 11.00 – 17.00 och söndag 11.00 – 15.00

Fri entré

Utställare och samarrangörer: DIS-Väst, GöteborgsRegionens Släktforskare, Släktdata, Landsarkivet och Stadsbiblioteket samt Genline, GeneaNet, Göteborgs-Emigranten, Göteborgs Hembygdsförbund, Lantmäteriet, Stadsmuseet, Regionarkivet, Universitetsbiblioteket, med flera

Föreläsningar

Lördag klockan 11.15 – 16.00 Söndag klockan 11.15 – 16.00

Sponsorer: Genline och Göteborgs-Emigranten

Släktforskningens dag är ett initiativ från Sveriges Släktforskarförbund www.genealogi.se

Ur en dombok om äktenskapsskillnad

Utdrag av domboken hållen vid Tunge, Stångenäs, Sörbygd och Sotenäs häraders lagtima vinterting uti gästgivaregården Qvistrum den 8:e april 1788.

No 134

Genom dess fader bonden Mattis Lund i Lilla Foss lät hustru Catharina Lund ingifva följande:

S T Till tingsrätten:

Sedan jag therom kommit i erfarenhet att min man Carl Magnus Hjertsson mig i så motto varit otrogen som han under en resa nästlidet år till Norge med en qvinns-person thersammastädes skall köttslig beblandelse plågat; så och enär jag genom att sådant min mans förfarande det jag honom ingalunda kan förlåta, finner mig på det högsta förfördelad anhålla med anledning av XIII kapitlet 1 paragrafen giftermålsbalken hos välborne herr häradshövding och den högt ärade lofliga tingsrätten jag ödmjukast att från bemålta Carl Magnus Hjertsson lagligen skild varda och får under hopp att härutinnan vinna höggunstlig villfärdighet lika ödmjukt här hos bifoga en i händelse äktenskapsskillnad bemålta min man och mig emellan om vår egen-dom träffad förening som torde vinna den högst:de domstolens höggunstliga fastställelse.

Med djup vördnad framhärda S T Tingsrätten.

Uppsatt av

Pehr Hammarlund
Junior

Anna Catharina Lund
Ödmjukaste tjänarinnan

Så vid vällofliga häradsrätten på förrättande skäl och omständigheter dömer till en laga skillnad uti vårt äktenskap så äro vi på följande sätt föranade nämligen att jag Karl Magnus Hjertsson lämnar till min kära hustru och tvenne söner all min rätt uti så fasta halva hemmanet Stenarsbön som och allt vad som uti lösöre persedlar kan finnas emot det jag nu uti ett för allt undfår 88 riksdaler 16 skilling specie och kommer då mina tvenne söner Johan Magnus och Olaus att på sin andel bekomma en fjärdedel i nämnda hemman och min hustru Anna

Catharina Lund den andra fjärdedelen mot det hon då till mig utbetalar förenämnda de 88 riksdaler 16 skilling specie, komrades i övrigt nämnda våra bägge söner, efter vår död, att äga full arvsrätt uti vad efter oss då finnes förbehållandes jag Carl Magnus Hjertsson mig att för allt ansvar och kostnad vid denna sak vara fri som skedde. Kåtebol den 1 december 1787.

Carl Magnus Hjertsson
Anna Catharina Lund

Såsom vittnen

Georg Qvist

Så vida Laga skillnad bliver dömd emellan mig och min man Carl Magnus Hjertsson så lämnar jag honom härmedelst fri och rättighet att när han så för gott finner träda uti annat gifte hvartill jag önskar honom Guds nåd och välsignelse som härmedelst försäkras av Kåtebol den 1 december 1787.

Såsom vittne

Georg Qvist
Anna Catharina Lund

Efter uppläsandet härav bemålta hustrus man Carl Magnus Hjertsson nu vid rätten personligen närvarande i så motto vidgick och erkände den i föreskrivne inlaga av hustrun honom gjorda beskylldning som han förklarade sig under en resa till Norge i början av nästlidne år och några dagars vistande därstädes hafva med en ogift qvinns-person hvars namn Hjertsson sig nu ej skall kunna påminna olofligt umgänge plågat hvaraf bemålta qvinns-person som skall varit född och vistan i förberörda rike, skall blivit hafvande och i slutet av december månad nämnda år ett flickebarn framfött hvarom hon genom brev från Fredrikshald där Hjertsson med henne först skall blivit bekant, denna sist-nämnda skall underrättat.

Uppå tillfrågan om Hjertsson ej kunde lämna någon upplysning om förbemålta qvinns-persons härkomst eller om och huruvida hon varit i tjänst hos någon i Norge vars namn voro Hjertsson kunnigt gav denne samma till svar. Det han härom ej äger annan kunskap att meddela än att här bemålta qvinns-person skall haft husbonde i Fredrikshald; men

vilken det varit skall Hjertsson ej veta eller under samtal med sin medbrottsliga kunnat utröna.

Vid undersökning inhämtade tingsrätten att Carl Magnus Hjertsson, av 32 års ålder skall med Anna Catharina Lund varit gifti tio år samt under den tiden och detta äktenskap med henne sammanafat tvenne söner, som ännu lefva, lika som tingsrätten therom tillförlåtlige blev upplyst det Hjertsson med förbemålta dess hustru ej haft sängalag sedan hans förbrytelse henne kunnigt blev.

Utslag

Vid öfvervägande av vad detta mål förekommit och protokollet här ovan förewarande utvisar finner tingsrätten hurulades Carl Magnus Hjertsson friviligt vidgått den förbrytelse hvarföre han uti den till domstolen ingifva skriften, av dess hustru Anna Catharina Lund blifvit angiven och hvarföre denna sistnämnda anhållit och påstått att från Hjertsson lagligen skild varda. I anledning härav och enär Anna Catharina Lund med bemålta dess man ej haft sängalag sedan hans brott kunnigt blev pröfvar tingsrätten i förmåga av XIII kapitlet 1 paragrafen giftermålsbalken rättsligt att döma till skillnad när bemålte äkta makar emellan; till följe härav likmätigt återopade lagens rum Hjertsson förklarades till Anna Catharina Lund hafva förvärvat hälften av sin gifterätt i boet deras; kunnandes domstolen vad för övrigt angår Hjertsson ansvar för dess begångna brott då det samma i annat lika blifvit föröfwat icke lämna något utlåtande eller finna sig tillständigt att böterna eller bestraffningen therefore utsätta; men att vederbörande hafva att om skiljebrev uti det högvördiga domkapitlet i Göteborg anmäla den underrättelse har tingsrätten härmed velat lämna.

År och dag som förut står

På tingsrättens vägnar.

Carl Rahmn

Rätteligen utdraget och avskrivet besanna

Adolf Fredrik Rahmn

Insänt av Håkan Karlsson

Kallelse till Släktdatas årsmöte

Föreningen Släktdatas medlemmar kallas härmed till ordinarie årsmöte

lördagen den 10 april 12.00

Årsmöteslokalen är i Världskulturmuseets seminarierum 1.

Muséet öppnar kl 12.00 och årsmötet inleds snart därefter då alla kommit på plats. På dagordningen förekommer de sedvanliga punkterna för årsmöte enligt stadgarna:

- Verksamhetsberättelse 2009.
- Ekonomisk redovisning
- Ansvarsfrihet för den sittande styrelsen
- Val av nya styrelseledamöter och andra funktionärer för det kommande verksamhetsåret.
- Övriga frågor

Vi har också en föreläsning som vi hoppas kan intressera många.

Margareta Sahlin som tillhör Sällskapet för folkundervisningens främjande kommer att föreläsa om den bok som sällskapet gett ut. Boken heter "Hundra år i skolans tjänst" och den ger en fin bild av några gamla fina skolmiljöer i Göteborg.

Föreningen bjuder på kaffe/te med tilltugg.

Världskulturmuseet ligger strax söder om Korsvägen i Göteborg och har adressen : Södra vägen 54. Mailadress är www.varldskulturmuseet.se Där man kan hitta vägbeskrivning med karta. Enklast tar man sig dit med spårvagn eller buss till Korsvägen, varefter man går några hundra meter söderut längs Universeum.

Välkomna önskar styrelsen!

ÖREBRO I CENTRUM – REDAN 1810!

Planeringen inför SFD2010 rullar på, vi söker sponsorer utöver ArkivDigital, som är vår huvudsponsor, annonsörer och kontakter föredragshållare för att kunna bjuda på släktforskardagar av riktigt god kvalitet. Via vår hemsida – www.SFD2010.se - kan man följa hur planeringen fortgår och redan nu beställa monterplats. Det kan också vara idé att redan nu beställa hotellrum med de rabatter vi förhandlat fram och som syns på hemsidan.

Vi gläder oss åt ett mycket positivt gensvar inte bara från de andra släktforskarföreningarna i länet utan också från Hembygdsförbundet i länet och dess lokalföreningar. Vi har mycket gemensamt med hembygdsforskarna, t ex när det gäller alla de människor som levde

i hembygden, t ex vid torpinventeringar. Vi uppmanar också släktforskarföreningarna i andra delar av landet att söka samarbete med hembygdsforskarna och göra en gemensam monter, kanske med kommunen som medintressent?

Eftersom vårt tema blir tronföljarvalet i Örebro 1810 har vi, på hemsidan, även lagt ut namnen på de riksdagsmän från hela landet som var med och valde Bernadotte till kronprins och uppmanar släktforskarna att söka rätt på deras ättlingar idag. Vi har en vision att få ett gruppfoto på mässan med dessa ättlingar!

Tronföljarvalet sätter sin prägel på Örebro 2010 och en del av arrangemangen kommer också besökarna på SFD2010

att kunna ta del av. Se Örebro-projektets hemsida www.orebro2010.se !

Välkomna till 2010 års SFD i Örebro!

Örebro släktforskare / Planeringsgruppen för SFD2010.

Webbplats: <http://www.sfd2010.se/>

**Släktforskardagarna
ÖREBRO 2010**

Anklagelser i den svenska församlingen i Chicago

"Anklagelserna var inkompetens och försummelse vid fullgörandet av sina pastoral uppgifter, förskingring, perversion och lögn, fylleri, otillbörliga närmanden till unga kvinnor i socknen, och besök i illa beryktade hus."

Ibland så hittar man små sidospår i släktforskning, spår som inte alls har med släkten att göra men ändå kan ge en liten inblick i livet någonstans där släktingarna levde. Jag var lite nyfiken på en av min utvandrade släktingar som jag i och för sig visste rätt så mycket om. Men man kan alltid hitta mera. I det här fallet hade jag bl.a ett vigselbevis från Chicago 1883. Som alltid när det gäller dokument så gäller det att försöka få fram så mycket information som möjligt och inte bara begränsa sig till de uppenbara fakta som finns.

Det första som slog mig var kyrkans namn St. Ansgarius Rectory. Det låter ju svenskt... Google, vad finns det för information om den kyrkan? Jo, det fanns en hel del, mycket om kyrkans historia hittade jag i ett par böcker som finns fritt tillgängliga på nätet. Jag hittade också en skiss på hur kyrkan såg ut och adressangivelse. Församlingen grundades i mitten på 1800-talen av svenskar och norrmän. Kyrkan skulle föreslogs ett namn som skulle spegla dess skandinaviska ursprung, St. Eric an St. Olaf Church. Men av okänd anledning så blev namnet till slut St. Ansgarius. Kyrkan förstördes i den stora branden i Chicago 1871 men återuppsyggs igen. Vidare hittar jag i samma källor lite mera uppgifter om pastorn som vigde

min släkting. John Hedman från Krokstad i Bohuslän, född 1848, en tråd att nysta i för en släktforskare. Men nu tar jag den enkla vägen, Google igen.

Bingo, en artikel från 1887 om John Hedman. *A Minister's Fall* låter intressant. Den handlar om att John Hedman har fått ett ultimatum att avgå efter beskyllningar om både det ena och det andra. Till största delen handlar den korta artikeln om anklagelserna, men den avslutas med några meningar om John Hedmans dygder och företrädanden, nästan som det vore från en kontaktannons. Konstigt, tycker jag.

Där kunde jag sluta, men Google är hittar ytterligare en notis, *A Compromise With His Flock*, från New York Times. Publicerad dagen efter den första notisen. Den beskriver att en uppgörelse har träffats mellan John och församlingen med innebörden att John avgår och att anklagelserna mot honom dras tillbaka. Notisen avslutas med att eftersom anklagelserna mot hans person har dra-

A MINISTER'S FALL.

CHARGED WITH ALL KINDS OF IMPROPER CONDUCT.

CHICAGO, Feb. 5.—It is understood that the Rev. John Hedman had been given until March 13 to resign the pastorate of St. Ansgarius Episcopal Church and withdraw from the ministry, and that if he refused to obey he would be officially deposed and expelled. St. Ansgarius is a small church in Sedgwick-street, and was formerly a mission of the aristocratic St. James's Church. Mr. Hedman has been its Pastor for some time, but his relations with his parishioners have not been happy.

Three years ago complaints against him were laid before Bishop McLaren, but because of some informality in the charges they were not investigated. On Jan. 16 last fresh charges were prepared and presented to the Bishop, coupled with a request that Hedman be removed from his pastorate. The charges were incompetency and gross neglect in the discharge of his pastoral duties, misappropriation of the church books and moneys, perversion and lying, drunkenness, undue familiarity with young women of this parish, and visiting houses of ill fame.

Accompanying the charges were various affidavits. One man said that Mr. Hedman became intoxicated at his house, and had to be assisted to the car. The janitor of the church had also seen the reverend man drunk more than once, and had seen him under the influence of liquor when conducting service. Two other men had seen Hedman go into a house which at that time was occupied by women of ill repute, and remain 15 or 20 minutes.

Bishop McLaren appointed a committee to look into the charges and, upon its report, Hedman was told to resign. It is also charged that a strange relation existed between Hedman and an unmarried woman, who possessed great influence over him, and, it is said, Hedman wanted to marry another young woman, but the first one wouldn't let him. Hedman is of dignified bearing, courteous, and a good conversationalist. He is a fine pulpit orator, and has a finished education, and is 32 years old. He is the editor of a small Swedish paper. The St. Ansgarius Church property is worth \$30,000.

The New York Times

Published: February 6, 1887

Copyright © The New York Times

gits tillbaka så faller ingen skugga på hans prästerliga värv och troligen kommer han att fortsätta sitt kyrkliga arbete på annan ort.

Om någon skulle vilja forska mera om John Hedman så har jag lite noteringar från kyrkböcker i Krokstad och Göteborg och en del ytterligare källor.

En av böckerna där jag hittade mycket information är *History of the Swedes of Illinois*, Ernst W Olson et. al 1908 och den kan läsas på denna länk:

<http://www.archive.org/stream/historyofswedes01olson>

/mats Olof

A COMPROMISE WITH HIS FLOCK.

CHICAGO, Feb. 6.—The trouble between the Rev. Mr. Hedman, Pastor of St. Ansgarius Episcopal Church, and his parishioners has, it is stated, been amicably settled. All the charges preferred by the latter reflecting on his character have been withdrawn, and in view of the fact that he and some of his congregation do not get on well together, he will resign about the end of Lent. The charges having been withdrawn his standing as a minister of course remains unimpaired, and he will probably continue his religious work elsewhere.

The New York Times

Published: February 7, 1887

Namn och yrken

Något som ger en extra krydda till släktforskning – och registrering för Släktdata – är alla namn och gamla yrken man träffar på.

Jag hittade under veckan en kvinna, som hette Edit Niondina. En gissning är, att hon var nionde barnet, men jag har inte sett det namnet förut. Ny feminin form av ett mansnamn är Sigvarda och Gottfrida. Visst låter det lite ansträngt! Förut har jag, bl.a. träffat på Fritz och Albina. Huldina – vad säger man om det? Det verkar vara att markera ytterligare, att Hulda är femininum, ungefär som Hulda x2.

Värsta namnet hittills stötte jag första gången på i Uddevalla 1880 eller -81. Där finns en flicka som döpts till Potentia! Vilka associationer! I oktober 1911 föddes i Göteborg en flicka, som fick namnet BÖLJA som förstanamn!

Vid ett tillfälle med mina f.d. kollegor kom jag att nämna de märkliga namnen Bölja och Potentia. Det visade sig, att en av dem hade en äldre, numera avliden släkting, med just namnet Potentia och en annan kände väl till namnet. De påstod, att namnet i början av 1900-talet inte alls var ovanligt (det har jag förresten själv också lagt märke till vid senare tillfällen), men att ingen på den tiden kommit på att få samma associationer till det, som vi får.

Men det finns fler ex på udda flicknamn; Mortana f. maj 1920., Fransina f. nov 1920, Italia född 1900, Konradina, Timothea (f. 1891), Franselia (f. 1872) Och varför inte Psalmina. eller Serafia ? Davida, Seibon f. 1917 och Lagertha f. samma år hör också till de ovanliga namnen. Det verkligen konstiga namnet Gärdsle (f. 1890) får åtminstone mig att tänka på stängsel och stenmurar. Jag undrar verkligen, hur hon kom att få det namnet.

Men det är inte bara flicknamn, som kan vara konstiga eller udda på något sätt. Samma sak gäller pojknamn. Vingel är väl ett konstigt namn? Det hette en hästhandlare, som blev far 1934. Familjen bodde förresten i ett av min släkts hus. Namnet tycker jag nästan låter lite skojaraktigt. Andra ovanliga pojknamn jag träffat på är Pålfrid f. i mars 1920

Dygve (f. 1885), Addick (f. 1888), Gundlugg (f. 1920), Wollfrank (f. dec. 1919), Zenobiam (stenhuggare f. 1889), Aldebar och Wirger. Och hur skulle det vara att gå ut på trappan och ropa ”Aborre”, när man vill att sonen ska komma in? Aborre föddes 1868. Dollar f. 1917 av ogift mor tycker jag står i en särskild klass för sig. Var det manne drömmen om Amerika och förhoppningar modern knöt till det namnet?

Och tänk så många yrken som försvunnit! En del yrkesbeteckningar ger livfulla associationer till barndomen, andra säger ingenting, utan jag får leta efter dem i ordböcker och på nätet, för att få veta vad de står för. Av kvinnorna i födelseböckerna är det bara de ogifta mödrarna, som det finns yrkesbeteckning på och inte på alla dem heller. Det är lite synd, tycker jag

Beträffande yrken, har jag lärt mig att en mothållare ingick i ett nitarelag. Han höll emot från andra sidan, när nitaren nitade. Det fanns många sådana lag på varven. Vad däremot en ackvisitris gjorde, har jag inte fått någon klarhet i, inte heller vad en upplagerska gjorde.

Och vad sägs om en karl som är kockskärare? Jag för min del får lite kabbalaktiga associationer. Visste du förresten vad en klampare gjorde/gör? Det är en arbetsförmän på en brädgård och som sorterar ut virket i olika klasser från sågverken, lite av en kvalitetskontrollant. Men det fanns klampare vid tegelbruken också. De staplade teglet i högar.

Pitpropsarbetare – en sådan byggde stötor för gruvor enligt ordboken, men vad gjorde en sådan i Göteborg ? Behövdes det eventuellt pitprops vid varven?

När jag stötte på yrkesbeteckningen ölutkörare behövde jag inte fundera på vad det betydde. Jag fick omedelbart associationer till min egen barndom på 40-talet. Då fanns ännu ölutkörare kvar i Göteborg. De körde ut öl på flakvagnar med stora, kraftiga hästar, ofta i par. Kuskarna satt där så trygga, tyckte jag, på sina kuskbockar, väl påklädda med vadderade västar, förkläden och öronlappsmössor och saluterade emellanåt med piskan. Vid stoppen fick hästarna havre ur en säck som fästes vid grimman

och mycket ofta var ett stillastående ekipage omsvärmat av gråsparvar och andra småfåglar. Min mormor och jag brukade tillsammans titta på ölekipagen, då de lastade på ”Prippens” gård utmed Fattighusån i Göteborg, mellan Centralstationen och Dämmet. Där kunde man kika på dem genom järngallren, som med jämna mellanrum fanns i muren. Även lokeldare ger mig associationer bakåt i tiden, för i min barndom fanns det ännu några ånglok igång. Numera skådar man dem väl mest på museibanor, som Anten-Gräfsnäs, men det finns ett ånglok uppställt på Åhaga i Borås, där de gamla lokstallarna blivit uppskattat ombyggda till utställnings- och konsertlokal.

Kolbärare kommer jag också ihåg från barndomen. De bar stora säckar fyllda med kol från lastbilsflak, som de tömde i en ränna ner genom en källarlucka eller ett källarfönster rakt ner i kolbingen. För att skydda sig något så när hade de en säck träd över huvud och axlar. För övrigt var de ju svarta som sotare – överallt utom ögonen, som alltid var röda och rödkantade.

Forstmästare dök upp. Det var, enligt Anbytarforum, en 2-årig skogsutbildning och totalt examinerades 440 st. Utbildningen var främst tänkt att utnyttjas inom den privata sektorn.

1920, i radions barndom, kunde man vara radiokommisarie, men vad gjorde en sådan? Agent var också ett yrke – våra associationer går ju till 007 Bond, men de här, som står i våra kyrkböcker, hade inte med säkerhetstjänsten att göra. Yrket står inte upptaget i ”Ordbok för släktforskare”, men jag inbillar mig, att det hade något med handelsagenturer att göra. 1919 fanns det folkskolebiträde och var väl något som följde i spåren av bristen på mat, ransoneringar och hungerkravaller under första världskriget. Tafvelvakt – var hans arbetsplats manne Konstmuséet?

Målände yrkesbeteckningar jag stött på är korkskärare, barberare, fiskmånglare, sockerbagare och guldlistarbetare. De var vanliga för 80 – 90 år sedan. Nu lever de väl bara kvar i gamla visor och andra texter.

Fortsättning sid 13

Berättelse om Ellen Lovisa Holm-Prien

Ellen Lovisa föddes år 1870. I födel-senotisen finns hon införd - men inga föräldrar står antecknade! I kolumnen för civilstånd står ogift och att modern är 22 år. Det var allt som tillkännagav att hon var född. Modern, Josephine Prien, var gift vid denna tidpunkt med Hans Petter Bylund från Gideå i Ångermanland. Men äktenskapet knakade i fogarna och Josephine visste att lilla Ellen Lovisa hade en annan far än den man hon var gift med.

Ellen Lovisa bodde troligen hos sin mormor det visar husförhörlängderna på. När Ellen Lovisa är sex år gammal har mamma skilt sig och gifte sig nu med mannen, som var hennes rätta far, nämligen Korpral Carl Gustav Holm. Han var anställd vid flottan i Stockholm. Ibland kom mamma Josephine hem till sin mor och då fick Ellen Lovisa sitta i knäet hos sin far. Den lilla flickan kände instinktivt en naturlig värme vid dessa små stunder.

Instundande jul år 1877 såg Ellen Lovisa fram emot. Hon skulle fira den tillsammans med mormor hos sin mor. Men ödet ville inte infria hennes drömmar. I adventstid när Stockholms gator var snötäckta och de många ljusen brann i skyltfönstren, då blev pappa Carl Gustav hastigt sjuk. Vad hjälpte alla förväntningar om att få ett paket, vara med och tända stearinljusen i granen och äta god mat, när pappa inte fick vara med. Carl Gustav dog den 26 november 1877 i tuberkolos enligt GID 100002.68.8500.

Mamma Josephine försöker glömma smärtan genom att arbeta väldigt mycket. Hos mormor får flickan den vård och kärlek hon behöver, det vet Josephine.

Moster Selma och Per Gustav Jonsson

Sotargesällen Per Gustav Johnsson hittar jag i en utflyttningslängd. Där står angivet vigseldatum för Selma. Vigseln skedde i Maria församling i Stockholm den 23 september 1877 och utflyttningen för Selma till Gävle återfanns ett halvår senare.

Konfirmation

Efter skolgången på Katarina Södra skola var det var dags för konfirmation

bestämde Josephine och hennes mor att flickan skulle konfirmeras hos sin moster Selma i Gävle. Selma var gift med en sotarmästare Pehr Gustav Jonsson och de tog gärna emot sin systerdotter.

Ellen Lovisa återvänder till Stockholm efter konfirmationen. Sommaren 1886 fyller hon 16 år. Mamma ska gifta sig en tredje gång och denna gång med en kusin Claus Mauritz Prien. Bröllopet blir i oktober månad, berättar Josephine för sin dotter. Året därpå när Ellen Lovisa fått en lillasyster, som fick namnet Anna Kristina, kände hon att nu ville mamma vara ensam med nyfödd dotter och sin nya man.

Mamma bestämde att ”nu får du resa till din moster i Gävle och hjälpa henne i hushållet!”

Ellen Lovisa hade inget att sätta emot och det var att packa en kappsäck och sätta sig på tåget till Gävle. I utflyttningen från Maria församling finns notering att utresan skedde 28 december 1888. Det var för elva år sen som jag miste min far, påminde sig Ellen Lovisa och det var i december månad. Hon grunnande på allt som hänt henne själv när hon satt och skakade på träbänken i tåget.

Ellen Lovisa blev väl mött vid tåget av både moster Selma och morbror Pehr Gustav.

Snart blev Ellen Lovisa insatt i hushållssysslorna och ibland gick hon till Frälsningsarmén på möten. Där fann hon gemenskap och fick vänner och hon tyckte om sångerna de sjöng på armén och blåsorkestern som spelade så fint och taktfast.

Varför skall allting hända mig när års-tiden är som mörkast, reflekterar Ellen Lovisa? Sotarmästarn hade nämligen kommit in till henne en kväll år 1893 och att göra motstånd och skrika i natten och därmed väcka sin moster, det kunde hon bara inte.

Dottern Maria Augusta föds

Ellen Lovisa flyttade under sin tid som gravid till landet till en familj. När flickan Maria Augusta var född med namnet Prien lämnades hon bort till en soldatfamilj. Fosterföräldrar i Ockelbo var soldaten Karl Björk och hustrun Martilda Lovisa. Soldaten Björk fick i

första äktenskapet med Stina Selfberg nio barn och med andra hustrun tre barn. I folkbokförings- längden står det Maria Augusta Prien, alla fostersyskonen bär namnet Björk!

I hemmet hos sotarmästarn märktes en förändring. Den förut så glada Selma var ofta sjuklig och svag och hon tänkte ibland på sin systerdotter, som blivit gravid med en frälsningssoldat. Det var så Ellen Lovisa förklarade för sin moster vad som skett. Sanningen kunde hon bara inte säga, det skulle såra mostern.

Sonen Axel föds

Ellen Lovisa bor kvar hos moster Selma. Hon tänker på sin flicka hon lämnat bort och värken i bröstet känns som en sten. Nätterna var värst, hon fantiserade om lilla flickan och om hur hon hade det i sin fosterfamilj. När Gustav kom till henne återigen en november natt året efter Augustas födelse, kunde inte Ellen Lovisa stå emot hans närmanden. Hon hade sorgen inom sig och Gustav var så vänlig och kärleksfull.

Ellen Lovisa flyttade hem till mamma Josephine i Stockholm och den 27 augusti 1896 föddes så lilla Per Axel. Vad skulle hon ta sig till med sin nyfödda pojke? Var skulle hon bo? Mamma Josephine visste på råd. Grannfrun Lundell som Ellen Lovisa varit hos som barn tillfrågades om hon och maken kunde tänkas ta hand om lilla Axel. Så skedde och det blev adoption av Axel till Tunnbindaren Erik Axel Lundell och makan Anna född Hedin.

Ellen Lovisa åter till Gävle

Lillasyster Anna Stina blev moster åt Axel och hon ville inte att både babyn och Ellen Lovisa åter skulle resa sin väg – men så blev det. Kanske Anna Stina hjälpte Lundells med lilla Axel emellanåt?

Sotarmästaren hörde av sig till sin svägerska och berättade att Selma var sjuk. Kunde möjligen Ellen Lovisa komma tillbaka till dem? Ellen Lovisa reste tillbaka till sin moster Selma, men när januari månad bröt in dog Selma endast 46 år gammal.

Sotarmästarn gifter sig

Ellen Lovisa och Per Gustav väntade till år 1900 den 19 oktober med att viga sig. Äktenskapet var lyckligt och ekonomin var god. På somrarna seglade man med den fina segelbåten de ägde. Vid "Bönan" hade de ett sommarhus. Bönan ligger 7 km norr om Gävle. Hit kom släktingarna från Stockholm ibland. De hann med sitt silverbröllop, vilket ett silverfat bär vittne om. Där står inristat: "Minne av Ellen Lovisa och Per Gustav Johnssons silverbröllop den 19 oktober 1925." Åldersskillnaden på 23 år tycktes aldrig haft någon betydelse.

Mamma och pappa flyttar till Gävle

Mamma Josephine och Claus flyttade till Gävle någon gång efter 1887. Kanske det var när systemen Selma dog 1897? Alltnog de finns med i Folkräkning för år 1900 och står på samma adress som dottern Ellen Lovisa. "288/I i Gävle". Ellen Lovisa fick några år med sin mor.

Moderns 60-årsdag firades tillsammans med släkten. Sotarmästarn och Ellen Lovisa ordnade med stor fest. Halvsystemen Anna Stina var med 21 år gammal och hennes far Claes Mauritz hade 3 år kvar till sin 60-årsdag.

Det blev ingen 60-årsdag för Claus Mauritz. Mamma Josephine dog i juli månad 1908 och året efter dog Claus Maurits. Båda makarna led av kronisk njurinflammation.

Sotarmästarn blev 79 år

Framemot jultid år 1927 blev sotarmästarn allvarligt sjuk. Han hade en längre tid hostat och funderade på om det var sot i lungorna hann fått i sig genom sitt yrke. Att han rökte dagligen satte han inte i samband med sin långvariga hosta. Ellen Lovisa kokade varmt honungsvatten

Till sin make, men ingenting hjälpte och dagen före julafton år 1927 dog hennes Pehr Gustav.

Återseendet med sonen

Som änka flyttade hon år 1931 till Stockholm. Helt oanmäld sökte hon upp sonen och hans hustru Rut Matilda Elisabeth Johansson. De bodde på krukmakargatan 2 i ett rum och kök. Hennes barn-

barn Marita var då nio år. Det var första gången som Axel Lundell såg sin mor. Efter det besöket förändrades livet en hel del för Axel. De flyttade till en större lägenhet, köpte möbler och en mycket vacker matservis. Ellen Lovisa hade god ekonomi och såg nu en möjlighet att gottgöra de "tappade åren". Livet tog en ny vändning – varför skulle det dröjt så länge innan de fick vara tillsammans? Även barnbarnet Marita fick hjälp med utbildning, nämligen en ettårig utbildning på KFUK:s hushållsskola. Ellen Lovisas skickade ibland kläder till sin son Axel.

Ellen Lovisa gladdes åt att bo i Stockholm. Ofta skulle det vara fest, och då blev det besök på Berns, det skulle alltid vara kyckling och glass.

Axel arbetade på centralverkstaden vid Stockholms Bryggerier, där han arbetade i 40 år då han pensionerades. Axel dog år 1968 i Skarpnäck.

Dottern Maria Augusta gifter sig

Augusta växte upp och när tiden var inne för att bilda egen familj kom Per Abraham Larsson i hennes väg. Giftermålet stod den 13 maj 1917 i Ockelbo enligt notisen V 2750.2.10500. De fick två barn.

Maria Augusta hade som 15-åring blivit hembjuden till sin far och mor. De ville då att flickan skulle flytta hem till dom och få utbildning. Men Maria Augusta tackade bestämt nej. "Dög jag inte när

jag var liten, så får det nog vara med den saken, svarade flickan och knyckte på nacken.

Om Maria Augusta vet jag inget mer än att år 1952 dog maken endast 61 år gammal. Självs blev hon 77 år gammal.

Epilog

Varje människa har sitt livsöde och Ellen Lovisa upplevde livets alla sidor, glädje, sorg, längtan, drömmar, lycka och många inslag i livets vävnad, som blev hennes. Trots all glädje fanns nog i Ellen Lovisas hjärta den största sorg en mor kan uppleva – att ej få se sina barn växa upp!

Ellen Lovisa dog i juli månad år 1943. Hon ligger begravd på Skogskyrkogården i Stockholm.

Marianne Mårtensson oktober 2009

Redaktionen för tidningen Släktdata tackar för Mariannes bidrag som fanns i förra nummret och nu i detta nummer. Fler bidrag mottages gärna.

Bilden nedan

Augusta Prien till höger och Ellen Lovisa till vänster på bilden.

Johanna Marcus - en snäll och rar gumma

Bland mina anmödrar finns en kvinna som heter Johanna Marcus, vars förfäder jag är mycket nyfiken på. Enligt släkten skulle hon vara syster till kronofogde Matthias Marcus och dotter till en befallningsman Marcus. Dessutom skulle hon vara en snäll och rar gumma. Jag har letat ganska intensivt och vad jag kan förstå är hon släkt med både kronofogden och befallningsmannen, men osäkert hur.

Johanna levde i slutet av 1600-talet och första hälften av 1700-talet. Hennes dödsår är 1758 då hon uppges vara 86 år, alltså född ca 1672. Sitt vuxna liv levde hon på gården Skog i Tvärreds socken i Kinds härad, numera i Ulricehamns kommun. Hon var gift två gånger. Första äktenskapet, med gårdsfogden på Torpa säteri Anders Hansson, ingicks förmodligen någon gång under se de sista åren på 1690-talet. De fick tre barn innan Anders dog, troligen 1705: Elisabet, Christina Catharina och Hans. Johannas andre make hette Johan Berggrå, också han gårdsfogde på Torpa. Det äktenskapet blev barnlöst och inte heller så långvarigt. Johan hamnar inför rätta, arresteras och avlider, i varje fall före 1720.

Johanna bor sen på Skog hos sonen Hans som går i sin fars och styvfars fotspår och blir gårdsfogde, eller "daglig tjänare på Torpa" som det står om dem i mantalslängden. I domboken för Torpa borggrätt från slutet av 1600-talet används titeln gårdsfogde ang. Anders Hansson. Han är inte den ende befallningsmannen på Torpa vid den tiden, och troligen inte heller den förnämste. Den tredje generationen av befallningsmän på Torpa i familjen blir Hans son Erik.

Johannas och Anders barn tar sig namnet Lindskog efter gården Skog som sonen Hans friköper. Dottern Elisabet lär ha gift sig med en apotekare och varit bosatt i Holland.(1) Christina Catharina gifter sig med en sergeant Anders Biörck. Deras vigsel är antecknad i Sandhult i Vedens härad 1718. Anders har varit med Karl XII i Norge och blivit sårad. Så småningom hamnar familjen i Borås där Anders försöker klara uppehållet som snickare. Han avlider i 40-årsåldern. Anders och Christina (Stina) är mina förfäder på min farmors sida.

Från Anders Hansson och Johanna Marcus härstammar släkterna Lindskog och Malmsten. Båda finns utredda redan 1892 i Svenska ättartal och Svenska släktkalendern. I båda släkterna finns gott om exempel på personer som gör rejäla klassresor. Det finns väldigt många präster men bland annat också en stor skara lantmätare. Detta torde bero på att Hans Lindskogs dotter Catharina Helena gifter sig med lantmätare Henric Georg Malmsten, som tar sig an och utbildar flera av släktens pojkar, som sen i sin tur för yrket vidare.

Utredningarna av släkterna Malmsten och Lindskog leder tillbaka till Johanna Marcus och Anders Hansson. Sen är det stopp. Om Anders finns en upplysning att han växt upp på gården Körningsgårde i Tranemo socken, Kinds härad. (2) Detta är inte helt omöjligt eftersom barnens förmyndare är befallningsman Lars Larsson på nämnda gård, troligen knuten till Risa säteri i Örsås. Denna uppgift nämns i domboken i samband med rättegången mot barnens styvfar då förmyndaren uppmanas av tingsrätten att säkra barnens arv.

Eftersom Johanna har ett så ovanligt efternamn skulle man kanske, med en god portion tur, kunna spåra hennes förfäder. En sökning på "johanna marcus" på Internet leder till en gammal text om lantmätare. (3) Angående hennes barnbarn, lantmätare Jonas Hansson Lindskog, har en bror till honom skrivit: "Hans farmor var Johanna Marcus, en snäll och rar gumma, dotter till befallningsman Marcus och syster till kronofogde Matthias Marcus". Uppenbarligen har barnbarnet tyckt att farmors anor var värda att nämna. Men är påståendet rätt?

Matthias Marcus - kronofogde i Flundre härad

Den kronofogde som åsyftas torde vara Matthias Marcus (1692-1771) som blev kronofogde i Flundre härad 1718, samma år som han gifte sig med sin företrädares dotter Elisabeth Collin. Han var sedan gift ytterligare två gånger, den sista med en kusin på moderns sida, Torborg Nöring, som överlevde honom. Tjänstebostället var gården Åsbräcka alldeles vid foten av den branta kulle där Åsbräcka kyrka ligger och inte alls

långt från Göta Älv. Men familjen är också skriven i Alingsås. Nu kunde man kanske inbilla sig att familjen Marcus hade gamla rötter i Åsbräcka, men så verkar inte vara fallet trots att familjen är mycket generös med gåvor till kyrkan. Jag har sökt i mantalslängderna och inte hittat en enda person med efternamnet Marcus i socknen före Matthias.

Hans gamla mor bor tillsammans med sonens familj. Hon heter Regina Jordan (1663-1744) och är änka efter kronobagare Joakim Marcus (d.1708) i Göteborg. Han är alltså Matthias far, så säkert som det är genealogiskt möjligt att fastställa. Om Johanna Marcus är denna kronofogdes syster kan hennes far inte vara befallningsman.

Kronobagare Joakim (Jochim) Marcus och hans familj tillhörde Kristine församling i Göteborg, vars kyrkoböcker från 1600-talet delvis finns bevarade. Han var gift två gånger och hans båda hustrur födde honom många barn, av vilka flera dog. Regina Jordan var hustru nummer två, dotter till Joakims kollega bagaren Matthias Jordan, så kronofogden är alltså uppkallad efter sin morfar.

Bland dottrarna finns inte en enda Johanna. Det finns överhuvudtaget få som döps till Johanna bland de små flickorna i tyska församlingen. Det verkar alltså inte som om Johanna skulle kunna vara syster till kronofogde Matthias Marcus, men jag är övertygad om att Johanna Marcus i Tvärred hör ihop med bagarsläkten Marcus i Göteborg, på något sätt.

Anders Marcus - befallningsman

Även när det gäller att finna Johannas påstådda far, befallningsman Marcus, blir Internet en utgångspunkt. Det finns en kronofogde i Sundals härad i Dalsland vid namn Anders Marcus mellan 1716 och 1720. Det finns också en häradsskrivare i Kinds och Redvägs härad med samma namn, alltså i de trakter där Johanna bodde. Han visar upp sin fullmakt för häradsrätten i Kind 1702. Tre barn till Anders Marcus skrivs in i föddeboken för Vänersborgs kyrka 1708, 1711 och 1713. Därefter saknas kyrkböckerna för Vänersborg en längre

tid på grund av brand. Först tänkte jag att det kanske kunde röra sig om flera Anders Marcus, men det är samma person. Detta framgår tydligt av mantalslängderna för Vänersborg och Vegby i Kinds härad där häradsskrivarens hade sitt tjänsteboställe, och av ett komplicerat ärende angående redovisning av pengar under hans kronofogdetid. Han anklagas för att inte ha redovisat alla pengar som han borde och hans tillgångar har tagits i beslag.

Då överklagar han till högre instans och i denna supplique framgår att han i sin ungdom var häradsskrivare i Kind och Redväg i 15 år innan han blev utnämnd till fogde. Han var hela tiden skriven i Vänersborg även om han ibland vistades i Vegby, som ligger nära Tvärred där Johanna bodde. Hans fru Ellicka Funcke hade dessutom ärvt någon del av gården Bodane i Bolstad i Dalsland efter sin bror så där finns han också med i mantalslängden några år. Han har också titeln faktor, vilket betyder att han var inblandad i handeln med järn och timmer via Vänersborg och utmed Göta älv. Dessutom hade han del i ett tegelbruk i Vänersborg.

En flitig man, alltså, som har lämnat efter sig många spår i domböcker och andra handlingar, men ingenstans framgår säkert vem som var hans far. Men kan han vara Johannas far? Jag tror inte det. Han är enligt min uppfattning inte tillräckligt gammal för att ha fått en dotter 1672. Min teori är att han är hennes bror, eller möjligen kusin. Det verkar som om han bildar familj i Vänersborg tillsammans med Ellicka Funcke i början av 1700-talet. Hans kända barn är födda något senare än Johannas.

Det första barnet som finns i Vänersborgs föddebok är Elisabet f. 1708. Där efter finns Joachim och Anna Maria. Sen tar, som nämnts, föddeboken slut för en ganska lång tid. Dottern Elisabet dyker så småningom upp i mantalslängderna som vuxen boende hos föräldrarna. Men troligen har makarna också en dotter Johanna. I en notis i mantalslängden står att Johanna har flyttat till Göteborg. Om hon är den ovan nämnda Anna Maria som i själva verket heter Johanna Maria eller en dotter som inte kommit med i föddeboken går ju inte att avgöra. Men

denna Johanna är ju i så fall betydligt yngre än Johanna i Skog i Tvärred. Så enligt min mening stämmer inte påståendet att Johanna Marcus skulle vara dotter till befallningsman Marcus och syster till kronofogde Matthias. Men jag tror nog att hon var snäll och rar. Det påståendet vill jag gärna fortsätta tro på.

Joakim Marcus d.y. och Elisabet Månsdotter

Men hur hänger släktskapet då ihop? Jag har en teori att både Johanna och Anders Marcus skulle kunna vara barn till ännu en bagare i Göteborg. Joakim Marcus den yngre, en brorson till den tidigare nämnde kronobagaren. Om honom har jag inte hittat så många fler uppgifter än att han gifter sig i Domkyrkoförsamlingen 1670 med Elisabet Månsdotter. Han finns också med i domboken i domstolförhandlingarna om arvet efter sin far, bagarälderman Anders Marcus (d. 1667) som haft vidlyftiga affärer. Sonen Joachim är ängslig att han inte ska få ut sitt arv. I en annan källa nämns att hans hustru hette Elisabet Månsdotter Falk, dotter till Måns Nilsson Falk och hans hustru Johanna Botvid. Det finns också uppgifter om att han lämnat Sverige för Stettin och att han avlidit 1678.

Kan dessa vara min Johannas föräldrar? Och möjligen också far och mor till befallningsman Anders Marcus? Det är

i varje fall en hypotes som borde provas eftersom andra sökvägar inte gett resultat. Både Johanna och Anders är födda inom den tid som omfattas av Kristine församlings föddebok, men de finns vad jag kan förstå inte med där. Johanna kanske är uppkallad efter sin mormor, Johanna Botvid, liksom hennes egen dotter Elisabet kan ha fått sitt förnamn från sin mormor, Elisabet Månsdotter.

Och bland befallningsman Marcus barn finns, så gott det har gått att få fram, Elisabet, Joakim och Johanna. Släktforskning ska inte vara lätt utan en utmaning, men jag skulle bli glad om ni som forskar på släkterna Lindskog / Malmsten m.fl. ville höra av er med kritik, frågor, idéer eller goda råd. Med gemensamma ansträngningar kanske vi kan komma fram till säkrare kunskap om den snälla och rara Johanna Marcus förfäder.

Ulla Hökås
Tel. 033-283035
hokas@tele2.se

Fotnötter

- 1) Svenska ättartal, 1892.
- 2) Svenska ättartal, 1892.
- 3) Samlingar i läntmäteri / Tredje samlingen. Bilder ur landtmätarnes lif. <http://runeberg.org/samlandt/3/0066.html>

Medlemsavgiften för 2010.

■ Strax före jul fick du ett inbetalningskort tillsammans med tidningen. Hoppas att det har blivit använt och att din inbetalning finns på föreningens plusgirokonto. Är det inte så är du välkommen att nu sända in avgiften. Den är oförändrad 125 kr och kassören tar tacksamt emot pengarna på PlusGiro konto 410 40 40-3.

Du får vår tidning 4 gånger/år och du har tillgång till drygt 7 miljoner poster som är registrerade av släktforskare för släktforskare. Känner du någon som lider av "släktforsarsjukan" och vill vara vara med så anmäl denne till kassören.

Namn och yrken (forts fr sid 9)

Om kvinnor arbetade i fabriker kallades de ofta inte bara för fabriksarbeterskor, utan man kan utläsa vad fabriken tillverkade också, till stor glädje för släktforskare. Jag har bl.a. hittat kängsnörefabriksarbeterska och porslinsfabriksarbeterska. Dessutom har jag hittat en sillarbeterska och en nätbinderska. En kvinna står 1917, även 1919, som sjöfarande. Vad gjorde hon? Ackusörska var beteckning kvinnligt förlossningsbiträde, barnmorska. Tänk vad man lär sig!

Gerd Rölander

Kvinnlig gymnastik

På seminariet i Skara fanns det en gymnastikförening, som hette Blenda. Min morfars syster, Anna Stenson, som gick där, skriver hem på hösten 1890, att hon gärna vill gå med i föreningen och hoppas, att föräldrarna inte har något emot det. Inträdet i förening kostade 2 kronor. Dessutom kunde man köpa en särskild brosch, som kostade 25 öre. Varje vår var det en uppvisning, och till den behövde hon en dräkt i vit "domestik", ett stadigt bomullstyg i tuskaft. Det var två övningar i veckan, en timme varje gång. Anna försäkrade, att skolarbetet inte skulle bli lidande.

Anna gick flitigt till "Blendas" övningar. Både hon och hennes "hemlige" vän Georg Ekroth, som var militär i Uddevalla, "brann" för gymnastik.

På våren 1891 skrev Anna hem: *I början af nästa månad (maj) skall vi hafva uppvisning på Blenda. Så om pappa ville skicka mig "en femma" nästa bref, ty vi få nu börja att ställa om våra dräkter. Så roligt vi ändå ha' på föreningen så tråkigt och försmädligt blir det på själfva uppvisningen. Men den stunden går väl som alla andra. Vi hålla nu på att öfva oss friska tag.*

Det blev för få flickor som ville vara med på uppvisningen, så den ställdes, till Annas stora lättnad, in.

Vid något tillfälle har Anna och hennes gymnastiska kamrater i Blenda gått till fotografen och låtit sig fotograferas i sina gymnastikdräkter. Anna skickade hem mått för underkläder, linne och "kalsonger". Hon poängterar nog, att "kallsongerna skola vara hela" "hon kunde inte ha den för tiden vanliga modellen utan hopsydd grensöm, i gymnastiken. Anna skriver inte till sin syster om vad de gjorde under sina övningar, men hennes fästman Georg kommenterar en gång, att han gärna skulle vilja se på när hon hjulade. Och då kan man ju förstå, att hon måste man ju ha "kalsonger" som är hopsydda i grenen! Dessa rader och detta fotografi på Anna och hennes kamrater, så stolta och högtidliga i sina gymnastikdräkter, fick mig att vilja veta mer om ämnet gymnastik, sett ur kvinnligt perspektiv.

Det visade sig, när jag började forska, att redan den gamle grekiske filosofen Platon ansåg, att kvinnor skulle vara starka, härdade och energiska. Hans slutsats var, att starka kvinnor födde starka barn och att det i sin tur var bra för staten. Hans övningar för kvinnor inkluderade vapenkunskap, så att kvinnorna skulle kunna försvara både sig själva och sina barn.

Den idrott för kvinnor, som först utvecklades, var just gymnastiken. Det var något nytt och något roligt, långt från alla plikter och vardagsgöromål. Men som vanligt var det männen, som först var i centrum. Och vi svenskar var inte först. Nej, det var i Tyskland utvecklingen började i slutet på 1700-talet och början på 1800-talet. Det fanns en bok på 524 sidor, som hette "Gymnastik für die Jugend" och i andra upplagan nämns flickgymnastik på två av alla dessa sidor. I en bok av en J A L Werner, som undervisade flickor i gymnastik så tidigt som 1830 finns det lämpliga "flickövningar". Det kunde vara balansövningar, klättring i lina, löpning och enkla övningar vid räck eller ribbstol.

Den svensk, som kom att kallas gymnastikens fader, var Per Henrik Ling. Han levde 1776-1839 och han förde för Sverige fram helt nya idéer om friskvård. Hans gymnastik bedrevs först enbart av män, ledda av män. Övningarna hade något exercisaktigt över sig och varje kroppsdel tränades för sig. Gymnastiken gick mycket ut på att tänja muskeln ifråga så långt som möjligt och att upprepa rörelsen "med gungning". Hans gymnastiska principer blev grundläggande för både skolgymnastik och frivillig gymnastik. Per Henrik Lings son Hjalmar blev den som kom att utveckla den kvinnliga gymnastiken i Sverige.

Kvinnorna hade inte mycket att säga till

om på den tiden det begav sig. Det blev alltså män, som införde flickgymnastik. Att få politiker och gemene man att förstå, att gymnastik var nyttigt och bra för kroppen, särskilt flickors och kvinnors gymnastiserande, var inte lätt. Hjalmar Ling förstod helt klart vad han åsyftade med flickgymnastiken, men var ibland osäker på hur utförandet skulle ske. Han ansåg, att vissa övningar var olämpliga för flickor som brottning, övningar med tyngder, militärisk gymnastik m.fl. Han bad en lärarinna om hjälp med att utforma sånger, som skulle sjungas till gymnastiken! Anton Svantesson hette en annan man, som förespråkade kvinnogymnastik. Han tyckte, att balansövningar var bra. De skulle visa på finkänslighet och harmoni. Och så skulle man akta sig för att trötta ut flickorna, men redskapsgymnastiken kunde ändå gärna vara lika för pojkar och flickor.

I den svenska gymnastikens barndom, var ett av de viktiga målen att få en god hållning och god andning. Den betonade uthållighet och muskelstyrka. Kroppen skulle hållas absolut rak. Armar och ben skulle föras till en exakt position och hållas kvar så och då var dags för ledaren att gå runt och rätta och korrigera. Det finns vissa likheter med yoga.

Om vi tittar på kortet med Anna och hennes kamrater iförda sina gymnastikdräkter, ser vi ju snabbt, att de skiljer sig helt från vår tids jumpakläder. För sin tid var de nog så uppseendeväckande med de korta kjolarna! Men långa strumpor, sjömanskragar och rejäla (läder)skor på fötterna.. Tittar man sedan på den bild, där en ”trupp” flickor sträcker armarna mot taket i en gymnastiksal, ser man de stora, långa kalsongerna skymta under kjolarna. Länge var faktiskt de kvinnliga gymnastikdräkterna heltäckande. Det var trikådräkter med korta byxor, långa

ärmar, långa strumpor och skor. Under senare delen av trettioalet infördes silketrikå. Och stort ramaskri blev det, då kvinnorna började visa delar av låren! Det ansågs oanständigt och protester inkom bl.a. från en regementschef, som inte ville att soldaterna skulle se nakna kvinnolor.

Det dröjde dock länge innan gymnastik över huvud taget slog igenom som ämne i vanliga skolor. Själv bodde jag på landet som barn och där fanns ingen gymnastiksal eller annan lämplig lokal för gymnastik förrän på 1950-talet. Den lokal som då erbjöds var en outnyttjad källarlokal i det nybyggda skolhuset och den hade låg takhöjd. Men . det var i alla fall en början. Innan dess fanns ingen gymnastik alls. Det som fanns var brännboll på höstar och vårar.

Mina egna första erfarenheter i ämnet fick jag, då jag började i flickskola i Göteborg. Duschar fanns inte och om-

klädningsrummet luktade därefter och lärarinnan var bara ibland omklädd. Det var inte ovanligt, att hon höll lektion med oss iförd dräkt med snäv kjol. Varje lektion började med marscherande och f.ö. var det mycket fristående gymnastik med böjningar och tånjningar (ibland till musik på vevgrammofon), balansgång på bom. Hopp över bom och plint förekom, men det var inte ofta.

Gerd Rölander

Om fotografierna

Kortet på Anna och hennes kamrater kommer från familjealbumet.

De andra kortens källa är GIH (Gymnastik och Idrottshögskolan) i Stockholm med angivande av källa. De föreställer kvinnliga gymnaster från utbildningen i början på 1890-talet vid dåvarande GCI (Gymnastiska Centralinstitutet).

Från Håkan Andersson s utsiktspunkt

Ur Ottarp C:4

Dessa sidor hafva händelsevis råkat att blifva blanka men på det de ej skola så förblifva skrivas dessa rader. Om någon önskar att något tillägga står det honom fritt.

(Ottarp C:4 s. 448-449)

Ur Lysekil C:2

Hittade en något ovanlig notering i Lysekils kyrkoböcker:

”Här har de gått över ett blad. De förbannade träbockarna.”

(Lysekil C:2 s.101)

När man kilar in på denna sida märks det att ordet ”förbannade” är överstruket

Söndagen den 28 mars är DIS-väst första vårmöte tillika årsmöte i **Kvarnbyskolan, Mölndal söndagen den 28 mars kl 11.**

Under dagen får vi förutom vårt årsmöte veta mer om Kvarnbyn och dess historia. Du får också möjlighet att ställa dina frågor till Dis funktionärer om släktforskning och Disgen. Mer detaljerat program kommer senare.

Torsdag 8 april kl 17.30 Charlotte Börjesson DIS-GEN 8:2, Orter och källor Kostnad 20:- Anmälan Tel 0768- 526165 (mobilsvar) Plats:Götaforsliden 13 övre,Mölndal

24 april DIS-väst andra vårmöte. Vi träffas i Mariestads församlingshem lördagen den 24 april.

Torsdag 20 maj kl 17.30 SLÄKTDATA Information om föreningens verksamhet Kostnad 20:- Anmälan Tel 0768- 526165 (mobilsvar) Plats:Götaforsliden 13 övre,Mölndal

Läs mer om dessa och andra program på DIS-Väst webbplats - <http://www.dis-vast.o.se>

GöteborgsRegionens Släktforskare

Vi möts - VÅREN 2010 - Vi möts

Måndag den 8 mars kl. 18.30.

Ordinarie ÅRSMÖTE GRS föreningslokal Erik Dahlbergsgatan 36 B.

Sedvanliga ärenden enl. stadgarna. Efter förhandlingarna berättar

Margareta Christiansson och Kerstin Wendt-Larsson:

“Hur vi hittade släktingar i Argentina”.

- Kaffeservering -

ANMÄLAN senast torsdagen innan - Avgift 50.- kr -

Måndag den 19 april kl. 18.30.

Föredrag på Erik Dahlbergsgatan 36 B. Gudrun Nyberg talar om

“Jakten på Peter Militz - forskningar kring en borgare”.

- Kaffeservering -

ANMÄLAN senast torsdagen innan - Avgift 50.- kr -

Lördag den 22 maj. Boka dagen !

VÅRENS UTFÄRD till Marstrand “på tvären”, d.v.s. ej fästningen.

Eva Böckman och Lars-Göran Johansson visar sitt Marstrand.

Detaljerat program, resa och kostnad meddelas i Västanbladet nr 2 - 2010.

ANMÄLAN i så god tid som möjligt till Karin Holger tel. 031 - 40 85 20.

Entrén till samlingslokalen på Erik Dahlbergsgatan sker genom G R S egen lokal, vilken måste låsas under själva föreningsmötena. Kom således i god tid.

Vi har öppett 1 timma före mötet ! Samlingslokalen rymmer 40 pers.

**Mycket välkomna !
Event. återbud måste anmälas**